

Handläggare
Christina Koistinen
Telefon: 0850812196

Till
Södermalms stadsdelsnämnd
26 november 2020

Remiss av Stockholms stads program för stöd till anhöriga 2021-2024

Svar på remiss från kommunstyrelsen KS 2020/923

Förslag till beslut

Stadsdelsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Sammanfattning

Stockholms stads program för stöd till anhöriga 2021-2024 är en fortsättning på Stockholms stads program för stöd till anhöriga 2017-2020. Programmet beskriver hur stadens socialtjänst ska arbeta med stöd till anhöriga. Stadsdelsnämnderna ska erbjuda anhöriga ett basutbud av service, råd och stöd samt ett basutbud av generella insatser. Målet med programmet är att staden har ett anhörigperspektiv som genomsyrar alla verksamheter och yrkesgrupper som möter anhöriga.

Syftet med programmet är att öka kvaliteten i stadens socialtjänst så att anhöriga har en bra livssituation, en god fysisk och psykisk hälsa och får likvärdiga insatser oavsett var i staden de bor. Med anhörig menas den som vårdar eller stödjer närstående och med närstående menas den som tar emot omsorg, vård och stöd.

I det nya programmet har målgruppen breddats och inkluderar även barn som anhöriga, anhöriga till personer med koppling till våldsbejakande extremism, anhöriga till personer med en kriminell livsstil och anhöriga till personer som drabbats av skjutningar och dödligt våld.

Förvaltningen ställer sig positiv till programmet. Programmet kan stötta verksamheterna att ge stöd till anhöriga och att bidra till att skapa förutsättningar för välbefinnande, trygghet och meningsfullhet för den anhöriga, och därmed också den närstående.

Bakgrund

Kommunstyrelsen har remitterat ärendet Stockholms stads program för stöd till anhöriga 2021-2024 till Södermalms stadsdelsnämnd för yttrande senast den 1 december 2020.

Ärendet har remitterats till Bromma, Rinkeby-Kista, Skarpnäck, Spånga-Tensta, Södermalms stadsdelsnämnder, äldrenämnden, stadsledningskontoret, Kommunstyrelsens pensionärsråd, Kommunstyrelsens råd för funktionshinderfrågor, PRO, SPF Seniorerna, Funktionsrätt Stockholms stad med flera.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom stadsdelsdirektörens stab i samråd med sociala avdelningen och avdelningen för äldreomsorg. Ärendet har behandlats i förvaltningsgruppen och pensionärsrådet den 16 november och i rådet för funktionshinderfrågor den 17 november 2020.

Ärendet

Stockholms stads program för stöd till anhöriga 2021-2024 är en fortsättning på Stockholms stads program för stöd till anhöriga 2017-2020. Utvärderingar genomförda under nuvarande programperiod har tagits med i arbetet med revideringen och i arbetet med att ta fram det nya programmet. En arbetsgrupp med representanter från socialförvaltningen och äldreförvaltningen har arbetat med framtagandet.

Programmet beskriver hur stadens socialtjänst ska arbeta med stöd till anhöriga. Stadsdelsnämnderna ska erbjuda anhöriga ett basutbud av service, råd och stöd samt erbjuda ett basutbud av generella insatser. Med anhörig menas den som vårdar eller stödjer närstående och med närstående menas den som tar emot omsorg, vård och stöd.

I det nya programmet har målgruppen breddats och inkluderar även barn som anhöriga, anhöriga till personer med koppling till våldsbejakande extremism, anhöriga till personer med en kriminell livsstil och anhöriga till personer som drabbats av skjutningar och dödligt våld.

Målet med programmet är att staden har ett anhörigperspektiv som genomsyrar alla verksamheter och yrkesgrupper som möter anhöriga. Syftet med programmet är att öka kvaliteten i stadens socialtjänst så att anhöriga har en bra livssituation, en god fysisk och psykisk hälsa och får likvärdiga insatser oavsett var i staden de bor.

Några av de centrala utgångspunkterna för programmet är att anhöriga ska ha kunskap om sina egna och den närståendes rättigheter, att anhöriga ska bli sedda och uppmärksammas på sina behov, att anhöriga ska bemötas med erkännande, respekt och delaktighet samt att anhöriga ska betraktas som en kompetent samarbetspartner. Socialtjänstens ansvar om att erbjuda stöd för att underlätta för anhöriga som frivilligt vårdar, hjälper eller stödjer en närstående som är äldre, långvarigt sjuk, har en funktionsnedsättning eller en missbruks- eller beroendeproblematik regleras i socialtjänstlagen.

Utgångspunkten är de anhörigas grundläggande betydelse för att ge vård eller stöd till närstående. Det ska finnas en preventiv ansats i stödet för att förebygga att den anhöriga blir fysiskt och psykiskt utsliten. Den preventiva ansatsen kan kopplas till mål 3, god hälsa och välbefinnande, i Agenda 2030. Arbetet med stöd till anhöriga omfattar socialtjänstens alla verksamhetsområden; individ- och familjeomsorg, omsorg om personer med fysisk eller psykisk funktionsnedsättning och äldreomsorgen.

Stödet till den anhörige innebär service och information som är tillgänglig för alla och därmed inte föregås av en behovsbedömning, samt individuella insatser som föregås av behovsbedömning enligt 4 kap 1 § SoL. Service- och informationsinsatser kan handla om information och rådgivning, antingen enskilt eller i grupp.

Socialtjänsten i staden kommer även i kontakt med målgrupper av anhöriga som inte omfattas av bestämmelsen i socialtjänstlagen såsom barn som anhöriga, anhöriga till personer med koppling till våldsbejakande extremism, anhöriga till personer med en kriminell livsstil och anhöriga till personer som drabbats av skjutningar och dödligt våld. Även dessa grupper av anhöriga lever i stressiga och utsatta situationer och riskerar att drabbas av ohälsa. Den preventiva ansatsen är viktig även för dessa anhöriga. Med anledning av detta finns det ett behov av att bredda målgruppen för programmet.

Programmet är indelat i sju avsnitt. Det första avsnittet innehåller en inledning där olika aspekter av att vara anhörig beskrivs, en koppling till Agenda 2030 kring det preventiva arbetet belyses och målgruppen för programmet framgår. Programmets andra avsnitt beskriver lagstiftning, centrala begrepp och utgångspunkter för programmet. Det tredje avsnittet handlar om närstående och belyser bland annat samverkan med anhöriga vid biståndshandläggning. Fjärde avsnittet handlar om de anhöriga som omfattas och om de

som inte omfattas av bestämmelserna i socialtjänstlagen. I programmets femte avsnitt beskrivs stöd till anhöriga och i den sjätte delen organiseringen av utförandet av stödet till anhöriga. Det sjunde avsnittet handlar om samverkan med civilsamhället och hälso- och sjukvården och beskriver vikten av att samverka.

Programmet omfattar både kvinnor och män som är anhöriga. I Sverige finns drygt 1,3 miljoner anhängigvårdare och av dessa är 900 000 i förvärvsaktiv ålder. Omsorgsgivandet är vanligt i alla åldersgrupper, men förekommer mest i åldersgruppen 45-65 år. Det är ingen större skillnad mellan kvinnors och mäns omsorgsgivande när det gäller tidsomfattning eller frekvens. Däremot svarar kvinnorna oftare för tillsyn, umgänge och personlig omsorg, medan männen ger mera praktisk hjälp och ekonomiskt stöd. Kvinnor upplever i högre grad än män att omsorgsgivandet påverkar livskvaliteten negativt. Möjligheterna att förvärvsarbeta och studera påverkas av omsorgsgivandet i högre grad för kvinnor än för män. Fler kvinnor än män har antingen gått ned i arbetstid eller tvingats lämna arbetet på grund av omsorg av närstående.

Synpunkter och förslag

Förvaltningen ställer sig positiv till Stockholms stads program för stöd till anhöriga 2021-2024. Programmet kan stötta verksamheterna att ge stöd till anhöriga och att bidra till att skapa förutsättningar för välbefinnande, trygghet och meningsfullhet för den anhöriga och därmed också den närstående, det vill säga den som tar emot omsorg, vård och stöd.

I slutet av programmet finns en åtgärdslista i vilken det på ett överskådligt sätt tydliggörs vad som ska genomföras och hur ansvarsfördelningen för dessa åtgärder ser ut under programperioden. Det är särskilt positivt att punkten ”Informationstillgänglighet för anhöriga” finns med i åtgärdslistan, då detta är ett angeläget utvecklingsområde.

Målgruppen för anhängigstödet är breddad i det reviderade programmet. Målgrupper som saknas i programmet, enligt förvaltningen, är anhöriga till personer som utsatts för eller utsatt någon för våld i nära relation och personer som utsatts för hedersrelaterat våld och förtryck. I nuläget arbetar stadens relationsvåldscentrum endast med offer och förövare, inte deras anhöriga.

Det är särskilt viktigt att programmet betonar att anhängigperspektivet ska genomsyra alla verksamheter och

yrkesgrupper som möter anhöriga. Inom äldreomsorgen nämns att biståndshandläggare har detta ansvar. Det vore bra och tydliggörande om fler berörda yrkesgrupper och medarbetare lyftes fram i programmet.

Enligt programmet ska den anhöriga söka insatser för egen del i den stadsdelsförvaltning där hen bor. Det är dock inte ovanligt att anhöriga kontaktar anhörigstödet där den som behöver stödet bor, vilket ibland kan vara till fördel då förvaltningar exempelvis kan ge olika hjälpinsatser riktade till den närstående. Kontakt med biståndshandläggaren sker också där den närstående bor. Anhörigstöd kan därför med fördel ges även i den stadsdelsförvaltning där den närstående bor, om utrymme finns. Det enskilda stödet innebär oftast några enstaka samtal. Idag sker en samverkan över stadsdelsgränserna för att det ska vara möjligt att erbjuda ett brett utbud av gruppstöd.

I programmet finns en jämställdhetsanalys i vilken sägs att kvinnor i högre grad än män upplever att omsorgsgivandet påverkar livskvaliteten negativt. Det arbete som beskrivs i programmet omfattar både kvinnor och män och är i det hänseendet könsneutralt. Det är viktigt att uppmärksamma att de flesta anhöriga är i yrkesverksam ålder och att det kan vara svårt att kombinera förvärvsarbete och anhörigomsorg. Fler kvinnor än män har gått ned i arbetstid eller tvingats lämna arbetet på grund av omsorg av närstående. Anhörigstödet behöver utformas så att det är möjligt att fortsätta yrkesarbete och att stödet anpassas individuellt för att underlätta situationen för den anhöriga.

Förvaltningen föreslår att stadsdelsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Ann-Christine Jenvén
Stadsdelsdirektör

Maria Klemets Hellberg
Avdelningschef

Bilaga

Stockholms stads program för stöd till anhöriga 2021-2024

Attesterat av

Detta dokument har godkänts digitalt av följande personer:

Namn	Datum
Ann-Christine Jenvén, Stadsdelsdirektör	2020-11-04
Maria Klemets Hellberg, Avdelningschef	2020-11-04